

Heimdall-vänner,

Julafton står för dörren men rejält måltidsfirande blir det nog ont om i vårt så nedstängda land.

Man kan fråga sig om det då passar sig att erinra om en sång som säkert påminner många i läsekretsen om rejält måltidsfirande i närtid och fjärrtid.

Dock skadar gör det nog ändå inte. Kanske tvärtom. Hoppas så!

Den kommenterande texten bygger på liknande texter av Heimdall-vännen **Stig Brunnström**, advokat i Landskrona, och Heimdall-medlemmen **Anders Palm**, ju litteraturprofessor boende i Dalby med - bland så mycket annat - visor som specialitet.

Därjämte har lundaprofilen **Fredrik Tersmeden** sakgranskat - dock i hast understryker han - och på någon punkt kompletterat liksom i sistnämnda hänseende också bl a *Wikipedia*.

Håll till godo! Och **GOD JUL** under alla omständigheter!!

Frank
Ordf

Skånska nationernas madavisa

Det är kanske att ta i, att dra paralleller till fortifikationslöjtnanten **Claude Joseph Rouget de Lisle** (1760-1836) *Sång för Rhenarmén*, ibland betecknad *Marsch för Västra armén*, dvs *Marseljäsen*, eller den finländske nationalskalden **Johan Ludvig Runebergs** (1804-1877) *Björneborgarnas marsch*, men för skåningar såväl i försöringringen som himmavid är *Vi har tyad voss hid...* en kampsång så god som någon.

Den skrevs till trettioårsminnet av uppdelningen den 1 januari 1890 av Skånska studentnationen vid Lunds universitet, som då blivit alltför stor, i Christianstads, Helsingkrona, Lunds, Malmö och Ystads (senare Sydsånska) nationer. Första

gången den framfördes var vid ett ”holians ståtelt gille” i Lund den 20 mars 1920, som **Anders Palm** beskrivit i Lunds universitets kokbok från 2011, ett gille, som inleddes med ”smörmadar”, dvs sandwich, och sång till ”syppen” och avslutades med ett specialskrivet spex och därefter ”fyllte te de tryder”.

Det sägs ibland att melodin är en beväringvisa från Tvedöra, dvs Södra skånska infanteriregementets mötes- och lägerplats 15 km öster om Lund fram till 1888, då regementet flyttade till närbelägna Revingehed. Emellertid har just Anders Palm, visexpert bland så mycket annat, rett ut ”att författarna tagit melodin från en visa som var känd under titeln *Värvarevisa från Vimmerby*, ett skillingtryck från slutet av 1800-talet som berättar om en dräng som blev värvad som gardist” och som i samband med en skivinspelning 1905 ”uppgavs vara skriven av [den kände] bondkomikern **Lars Bondeson** [1865-1908]”. Dock, *Beväringvisa från Tvedöra* lät nog mer spännande för textförfattarna – inget ont om Vimmerby men klingar som Tvedöra gör det inte, inte i Lund i alla fall.

De tre författarna har emellertid alltid varit säkert kända. **Åke Assarson** (1894-1961), som var kurator i Lunds nation några år kring 1920 och så småningom blev läkare i Karlshamn, **Hilding Neander** (1881-1926) med tillnamnet ”Kefas”, den arameiska formen för Petrus, hans andranamn, som blev lärare på Spyken och var så inblandad i tillkomsten av spexet Uarda, att han gav prinsessans namn som andranamn till sin dotter (så småningom fö en på olika grunder inte så populär åklagare i Lund), samt **Ture Sjögren** (1892-1962), gemenligen ”Tusse” kallad, som blev en institution i Lund, bl a som skapare av Akademiska Föreningens arkiv.

Texten brukar anses kräva såväl ord- som namnförklaringar enligt t ex följande, strof för strof.

*Vi har tyad voss hid
for o eda en bid.
Vi har aged po tåg o po tjarra,
bode farsing och jyng,
en sjuhelsikes lyng
udå fina o torstia harra.*

-

Vi har tyad voss hid får förstås som ”Vi har orkat ta oss hit” eller helt enkelt ”Vi har begett oss hit” beroende på om *tyad* hänförs till det så skånska verbet *tya*, dvs orka, eller det mer normalsvenska *tyda* (tydde, tytt), uttalat på skånska.

farsing o jyng har ibland tolkats som ”både gammal och ung” men lär syfta på folk från såväl Färs härad som Göinge, dvs ”både färsingar och göingar”.

lyng är en hop eller skara och *ett sjuhelsikes lyng* alltså ”en djävla stor hop”.

-

*Här e folk, som va me
oppå Prinsens Café
o som tömde sin toddi po Tua
o som suddo po Statt
så de nästan ble natt,
ingan di kommo hem i sin stua.*

-

Prinsens Café låg snett emot järnvägsstationen i Lund, inrymt i dåvarande Hotell Skandinavien, och utgjorde några smårum, som uppläts åt privilegierade gäster. Beteckningen kom sig av att **prins Eugen** (1865-1947) besökt stället, när han på 1880-talet vistades i Lund för att måla ute i Dalby. Huset, med adressen Bangatan 4, var i många år känt som Backholms, hette ett tag Restaurang Fellini och inhyser nu flera olika matställen.

todd eller *toddy* ”är en blandning av hett vatten, socker och någon finare brännvinsort, t ex cognac, arrak, rom, whisky, gin eller vin” (Wikipedia). Enligt akademiledamoten **Bernhard von Beskow** (1796-1868) "en ny dryck, som vid tiden för revolutionen 1809 hastigt antogs öfver hela Sverige, och --- skänktes oss af Engelsmännen".

Tua var AF-restaurangens krogbakficka som fått namn efter den på sin tid mycket berömda italienska violinisten **Teresina Tua** (1867-1955), *l'angelo del violino*, som den 5 oktober 1886 gav en så bejublade konsert i Stora salen i AF-borgen, att de rum hon bebodde under sitt besök fick namn efter henne, när de senare omvandlades till cafékrog.

Statt, ju på många håll en vanlig förkortning för ortens stadshotell, var i Lund en restaurang, inrymd i nuvarande rådhuset vid Stortorget.

-

*Sickna sexor de fanns
oppe hos Åge Hans!
Då så fanns de näggu inga knatta!
Man fick fülle o spis
for ett hyggelitt pris
o man rölla mä kläm sina hatta.*

-

Med *sexa* avsågs ursprungligen en måltid klockan sex på kvällen men kom i vart fall bland studenter så småningom att avse en nattsexa, dvs litet mat och dryck frampå nattkröken.

Åge Hans var en välkänd restaurang på Bredgatan 5 i Lund från mitten av 1800-talet, som från 1887 drevs av krögaren **Åke Hansson** (1836-1899) från Stångby. Formellt hette den Restaurant Norden men kallades alltid just Åge Hans. Bland frekventa gäster märks inte bara **August Strindberg** (1849-1912) utan också t ex tidningsmannen och lokalpolitikern **Waldemar Bülow** (1864-1934), botanikprofessorn och intelligensaristokraten (Wikipedia) **Bengt Lidforss** (1868-1913) och **Gunnar Serner** (1886-1947), dvs **Frank Heller**, som beskrivit ett möte där i den dråpliga novellen *Sexa för två*.

näggu – enligt Anders Palm närmast ”tamejfan!”.

inga knatta – ibland uppfattat som ”inga knattingar”, dvs småpojkar, men kanske troligare ”inga småflaskor punsch”, eftersom en liten flaska punsch ofta kallades just ”knatting”, ungefär lika pregnant som långt senare en halva Explorer Vodka kallades ”en halv böj”.

rölla hatt – synonymt med rumla om och svira; enl Wikipedia ”borde [uttrycket rulla hatt stamma] från 1900-talets början då herrarna ofta var prydda med hatt och frack”!

-

*Udi Parken vi satt
mången vårlier natt
ti de ljusna i sta o på vånga,
o frå daggfokti gren
po gullrajn o syrén
di små fularna sjong, så de rong.*

-

Parken kallades ”en i Lunds stadspark mellan åren 1880 och 1907 verksam uteservering med tillhörande paviljong, dit många studenter kom att förlägga sina fester”.

vånga – en ”vång” var traditionellt en del av en bys åkermark, dvs uppåt landet ett gärde eller ett fält; vistextens pluralis står för landsbygden i största allmänhet.

-
*Nu e varden å le!
Ack du harreminje
va en titt har de knalt om en tia.
Men en får väl ändå
söga tänka som så,
att de duer nock inte o via.*

-
Nu e varden å le utläses ”Nu är det vardag och leda.”

harreminje är förstås kraftuttrycket ”Herre, min Jesus!”

titt nog närmast ”ständigt”.

via har tolkats som såväl ”klaga” som ”vigga”, dvs låna (t ex textens saknade tia!).

-
*Vassebra o va gla,
for i da ska vi ha
voss ett holiands stätelitt gille!
Gamla vänner vi e!
La voss nu en gång te
som i ongdomens vår leva kille!*

-
Vassebra – sammandragning av ”Det får vara bra (som det är)!”

holians påminner om ”helvetes” men kan förstås ha annan proveniens men samma innebörd.

leva kille har här säkert inte något att göra med kortspelet kille utan är ungefär som ”rulla hatt” (och uttalas med hårt k-ljud liksom kortspelet med dess ”svinhugg går igen”, ”gå världhus förbi” och ”kuku står, ingen byta får”).

Avslutningsvis kan lämpligen tilläggas att andra halvan av sista strofen brukar bisseras med våldsamt dunkande i bordet så att glas och tallrikar klirrar och visans karaktär av rejäl kampsång framhävs, i vart fall avslutningsvis.

Teresina Tua (1867-1955)

l'angelo del violino

